

Zorin Zamfir

Jean Banciu

TRATAT DE ISTORIE UNIVERSALĂ

Al doilea război mondial

Volumul V

1943

SE RIDICĂ CEAȚA

Copyright © 2011, **Editura Pro Universitaria**

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin
Editurii Pro Universitaria

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată fără acordul scris al
Editurii Pro Universitaria

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

ZAMFIR, ZORIN

Tratat de istorie universală : al doilea război mondial /
Zorin Zamfir, Jean Banciu. - București : Pro Universitaria, 2007-
7 vol.

ISBN 978-973-129-104-8

Vol. 5. : 1943 - Se ridică ceața. - 2011. - Bibliogr. - ISBN
978-973-129-879-5

I. Banciu, Jean

94(100)"1939/1945"

Cuvânt înainte

Prăbușirea militară a Franței crease mitul invincibilității armatelor germane. Curând însă Wehrmachtului îi va fi dat să cunoască amărăciunea insuccesului.

A fost mai întâi eșecul Planului de invadare a Angliei, denumit „Seelowe” (Leul de mare) care prevedea declanșarea unei ofensive pentru cucerirea Marii Britanii. Cum aviația engleză n-a putut fi înfrântă, Hitler a fost nevoit să amâne punerea în aplicare a planului „Seelowe” și apoi a renunțat la el.

Au venit apoi anii 1941 și 1942 cu neatingerea tuturor obiectivelor din planul Barbarossa, eșecul de cucerire a Moscovei și bătălia Stalingradului, care de asemenea s-a soldat cu o înfrângere.

Volumul V intitulat „Se ridică ceața” cuprinde evenimentele anului 1943.

Acest an a însemnat pentru Germania lui Hitler începutul sfârșitului. După victoria de la Harkov din primăvara anului 1943, a urmat însă pentru Wehrmacht înfrângerea de la Kursk, urmată de retragerea ce nu s-a mai putut opri. Armata Roșie a recucerit bazinul Donețului și apoi marile orașe: Harkov, Zaporoje, Gomel, Cernigov și Kiev.

La toate aceste victorii sovietice s-a adăugat spargerea blocadei Leningradului și izgonirea armatelor italiene și germane din Africa de Nord.

În același timp, în Extremul Orient, în zona Oceanului Pacific, situația a început să se schimbe în favoarea coaliției Aliate.

Situația a devenit dramatică pentru Axă după lovitura de stat din Italia, soldată cu arestarea Ducelui Benito Mussolini și formarea unui nou guvern condus de mareșalul Pietro Badoglio.

Nu după mult timp, noul guvern italian a semnat acordul de armistițiu cu Puterile Aliate și Italia a ieșit din Blocul Pactului Tripartit.

Anul 1943 s-a încheiat cu desfășurarea conferinței la nivel înalt a aliaților de la Teheran, conferință care a marcat un moment deosebit în mersul în continuare al celui de al doilea război mondial.

*

* *

Ca și în primele patru volume și în acesta, al cincilea volum, autorii au insistat cu deosebire asupra momentelor care au avut un rol determinant în evoluția războiului.

Sursele de informații le-au constituit, ca și în primele patru volume, documentele din arhive, dar și memoriile unor mareșali, generali, alți militari și oameni politici, atât din tabăra Aliată, cât și din cea a Pactului Tripartit.

La toate acestea, în atenția autorilor de față s-au adăugat lucrările unor specialiști români și străini care au analizat faptele celui de al doilea război mondial.

Nu au fost omise nici informațiile din revistele de specialitate.

AUTORII

Capitol I

Preliminarii la anul 1943

Când acele ceasornicelor au indicat ora zero, la cumpăna dintre anii 1942 și 1943, războiul se afla în plină desfășurare, aproape pretutindeni pe Terra, pe uscat, pe apă și în aer, cu o amploare și o înverșunare greu de imaginat. Armata germană asedia Leningradul, lupta în defensivă la Rjev, Orel, Kursk și Rostov, era în pragul unei mari înfrângeri pe Volga, la Stalingrad, și se lupta încă pe țărmul răsăritean al Mării Negre, lângă Novorossiisk.

Aliatul cel mai puternic al Germaniei, Japonia, își trimisese soldații să ocupe insulele din vecinătatea Australiei, până departe, apropiindu-se de Noua Zeelandă, amenința Hawaiiul și India, continua operațiunile în interiorul Chinei.

Aliații anglo-nord-americani făceau eforturi deosebite să apere aceste teritorii, în timp ce Australia și Noua Zeelandă își aveau angajați tinerii militari în luptele de pe frontul din Africa. Trupele australiene au luptat în Noua Guinee și Africa de Nord, iar mai târziu și în Italia,¹ iar Noua Zeelandă a trimis 100.000 de militari, care s-au încadrat în fronturile aliate din Africa și Europa.²

La începutul anului 1943, Italia devenise o rudă săracă a celor doi Mari din Pactul Tripartit (Germania și Japonia), după seria de înfrângeri catastrofale ale armatelor italiene, ce se încheiaseră cu pierderea imperiului colonial din Africa. Ducele Benito Mussolini a continuat însă să spere într-o redresare a situației și la 3 ianuarie a rostit un discurs, în care a declarat la un moment dat: „Iată-ne în fața acestui an 1943, care va avea o însemnătate excepțională pentru istoria Italiei. În 1943, vom vedea dacă 20 de ani de regim fascist au modificat lucrurile numai la suprafață, lăsându-le așa cum erau în adâncime.”³

În ultimele luni ale anului 1942, armatele Națiunilor Unite porniseră ofensiva în Africa, în zona Oceanului Pacific, iar Armata Roșie lovisе puternic frontul german de pe Don și Volga.

Operația „Torch” (Torța – Făclia) se încheiase prin ocuparea coloniilor franceze din Africa de vest și de nord. După debarcarea trupelor nord-americane și britanice pe țărmurile vestice ale Atlanticului și pe coasta de sud-vest a Mării Mediterane,

**Stăpânii Europei încă
la începutul anului 1943**

¹ Camil Mureșan, *Imperiul Britanic*, Editura Științifică, București, 1967, p. 415.

² I. Köves, *Noua Zeelandă*, Editura Științifică, București, 1957, p. 30.

³ A. Busuioceanu, Florin Constantiniu, *Brutala prietenie*, în „Magazin istoric” nr. 3(216) martie 1985, p. 52.

efortul ofensivei aliate s-a îndreptat în lungul țărmului african, pe axul Alger – Tunis. Aliații au intenționat să ocupe și orașul Tunis, înainte ca Germania și Italia să aducă întăriri în această zonă. Început la 20 noiembrie 1942, marșul aliat s-a desfășurat greoi, într-o zonă muntoasă. Abia după nouă zile de lupte, trupele comandate de generalul nord-american Dwight David Eisenhower au putut să se apropie până la 30 km. de Tunis. Răgazul însă a permis comandamentului germano-italian să debarce noi contingente în porturile Tunisiei.

Obținând superioritatea aeriană și trecând apoi la o viguroasă ofensivă terestră, trupele germane și italiene au izbutit să respingă forțele aliate care se apropiau de Tunis. Operațiunea „Torch” nu avusese astfel succes decât în prima ei parte.¹

Anul 1943 a adus o cotitură în mersul războiului.² Au început să sufle vânturi noi.³ Acum puterea anglo-nord-americană și-a confirmat voința de a lupta până la victoria finală, în cooperare cu aliații sovietici.⁴

Franța la începutul anului 1943 se afla împărțită în trei:

- a) Metropola, în întregime ocupată de germani și de care mai depindea, cel puțin cu numele, Indochina, Antilele⁵ și flota de la Alexandria.⁶

Franța a avut și reprezentanțe diplomatice în străinătate, majoritatea țărilor neutre recunoscând regimul de la Vichy. Autoritatea Vichyului însă a început să se degradeze în cursul anului 1943.⁷

- b) Africa de Nord și A.O.F. (Africa occidentală franceză – Senegambia, Sudan și Guinea de Nord), de la Oceanul Atlantic până la lacul Ciad, cu armata Africii, o parte din flotă, mai ales ce rămăsese, respectiv vasele *Jean Bart* și *Richelieu*.

Guvernată de generalul Giraud și Consiliul înalților funcționari, această parte a imperiului francez a reintrat în război de partea Aliaților.

- c) Franța liberă cuprindea stabilimentele franceze din Oceania, Saint Pierre și Miquelon, contoarele din India, Madagascarul și Réunion, Somalia franceză, colonia franceză din Egipt, statele Levantului și Africa ecuatorială, fără a mai socoti forțele franceze staționate în Anglia.⁸

¹ Colonel Nicolae Ciobanu, *1942-1943; Mediterana de la Torch la Husky*, în Revista de istorie militară nr. 4(15), 1992, p. 33.

² W. Hubatsch, *Der Kulminations jahr 1943*, în “Die deutsche militärische Führung in der Kriegswende”, Köln, 1964, p.p. 7-21.

³ I.M. Maiski, *Amintirile unui ambasador sovietic*, Editura Politică, București, 1967, p. 356.

⁴ Enzo Collotti, *Germania nazistă*, Editura Științifică, București, 1969, p. 297.

⁵ *Antilele* – arhipelag situat între Oceanul Atlantic și Marea Caraibilor, care constituie America centrală insulară. Aici francezii stăpâneau: insulele *St. Pierre* și *Miquelon* (lângă Terra Nova) – 240 kmp. și 4.300 de locuitori în anul 1935, insula *Guadelupa*, cu dependențele: ins. *Désirade*, *Marie-Galante*, *St. Barthélémy*, *St. Martin* etc. – 1.780 kmp. și 267.000 de locuitori în anul 1935, insula *Martinica* – 985 kmp. și 235.000 de locuitori în anul 1935 și *Guiana franceză* – 88.240 kmp. și 45.000 de locuitori în anul 1935.

⁶ La *Alexandria*, în Egipt, se afla o escadră franceză alcătuită din: 4 crucișătoare, 3 contratorpiloare, 1 submarin și 1 navă de linie.

⁷ Jacques Madaule, *Istoria Franței*, Editura Politică, București, 1973, vol. III, p. 252.

⁸ *Ibidem*, vol. III, p.p. 247-248.

Centrul de greutate al conflictului mondial, în tot cursul anului 1943, a rămas localizat pe frontul de răsărit, iar al doilea loc ca importanță l-au ocupat evenimentele militare din bazinul mediteranean.¹

La începutul anului 1943, speranța a început să renască în tabăra aliată.

În jurnalul său, la 1 ianuarie a noului an, ambasadorul sovietic la Londra, Ivan Mihailoviči Maiski, a făcut următoarea însemnare: „A murit vechiul an, s-a născut un an nou. L-am întâmpinat cu veselie. Dispoziția noastră era cu totul alta decât cu un an în urmă. Deosebirea principală: în ultimele douăsprezece luni ne-am măsurat puterile cu dușmanul, i-am cunoscut forța, a simțit forța noastră, am comparat puterea noastră cu puterea dușmanului și ne-am încredințat cu fermitate că noi suntem mai puternici. Pentru zdrobirea inamicului mai este nevoie, desigur, de mult timp și de mari eforturi, dar deznodământul este neîndoielnic. Acum trebuie să avem grijă ca la procesul zdrobirii dușmanului să nu ne sleim noi înșine și să nu ajungem la finiș total vlăguiți. Pentru aceasta este nevoie de o manevrare iscusită pe câmpul de bătălie și pe câmpul diplomatic.”²

Provizii pentru front

Speranța în victorie a Aliatilor era îndreptățită, datorită superiorității lor în efectivele armate și materialele de război, dar Germania și Japonia erau departe de a fi învinse. Industria de armament germană mergea foarte bine, mai ales după ce la 18 februarie 1942 intervenise numirea lui Albert Speer ca Reichsminister pentru armament și muniții. Fusese astfel atrasă în conducerea economiei una din cele mai eficiente minți organizatorice a regimului.³ Albert Speer va da un nou impuls industriei de armament. Venirea lui la conducerea ministerului de armament și muniții s-a făcut simțită chiar din anul 1942, când s-au produs: 12.000 de tunuri și 9.395 de tancuri, față de 7.000 de tunuri și 5.120 de tancuri în anul 1941.⁴

S-a intensificat producția de submarine, astfel că Germania a ajuns să dispună în luna ianuarie a anului 1943 de 212 submersibile față de 196 în luna octombrie a anului 1942.⁵

Forța economică a Puterilor Aliate însă a rămas mult superioară și a continuat să crească față de cea a Puterilor Pactului Tripartit.

Franklin Delano Roosevelt hotărâse ca Statele Unite ale Americii să fabrice 60.000 de avioane în anul 1942 și 120.000 în anul 1943. De asemenea, în S.U.A. să se fabrice 45.000 de tancuri în anul 1942 și 75.000 în anul 1943.⁶

¹ Enzo Collotti, *Op.cit.*, p. 297.

² I.M. Maiski, *Op.cit.*, p. 356.

³ *Die deutsche industrie im Kriege – 1939-1945*, Berlin, 1954, p. 79.

⁴ Henri Michel, *La seconde guerre mondiale*, Presses Universitaires de France, Paris, 1975, p. 40.

⁵ Jacques de Launay, *Mari decizii ale celui de al doilea război mondial*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1988, vol. II, p. 28.

⁶ René Sédillot, *Istoria petrolului*, Editura Politică, București, 1979, p. 256.

În ceea ce privește producția de avioane și de alt material de război, James S. Allen a spus că „Statele Unite ale Americii au produs în medie aproximativ atât cât produceau la un loc toți aliații și dușmanii noștri.”¹

Este important de menționat faptul că un alt tip de cauciuc de sinteză, butilcauciucul, fusese pus la punct în anul 1943, de către *Standard of California* și a fost produs de *Standard of New Jersey*, mai întâi la *Baton Rouge*, apoi de către filialele din Texas și din Canada.²

Datorită acestor realizări și a imensei producții de armament, încă de la începutul anului 1943, livrările în baza legii *Lend-Lease* către Uniunea Sovietică au putut fi sporite.

De foarte mare însemnătate au fost livrările tot mai mari de autovehicule *Studebaker*, *Dodge* și *Willys*, care au contribuit într-o măsură foarte însemnată la sporirea capacității de manevră a Armatei Roșii.³ Dar, începând cu anul 1942, industria însăși a Uniunii Sovietice începuse să se redreseze. Uzinele evacuate din estul țării în Urali⁴ și în Siberia fuseseră montate și trecuseră la producția de serie.

În cursul anului 1942, uzinele sovietice au livrat Armatei Roșii peste 21.000 de avioane și peste 24.000 de tancuri.⁵

În anul 1943, producția de război a Uniunii Sovietice va crește substanțial atât la uzinele din Urali, cât și la cele din Siberia și la cele din regiunea fluviului Volga. Uzbekistanul⁶ va deveni una din regiunile industriale importante ale Uniunii Sovietice și un mare arsenal al Armatei Roșii. În Uzbekistan s-a pus la punct marea producție de armament, muniții, mașini-unelte, utilaj electric, industrie chimică.⁷

În anul 1943, principalele bazine carbonifere din răsăritul Uniunii Sovietice au produs și ele foarte mult: Karaganda⁸ 9.700.000 de tone și Uralul 21.000.000 de tone.

¹ James S. Allen, *Monopolul mondial și pacea*, New York, 1946, p.p. 90-91.

² René Sédillot, *Op.cit.*, p. 257.

³ Alexander Werth, *Un corespondent englez pe frontul de est*, Editura Politică, București, 1970, p. 493.

⁴ *Ural – sistem muntos* în estul Uniunii Sovietice, desparte continentul Europa de Asia – circa 2.000 km. de la Marea Kara în nord la Marea Caspică în Sud. În est, continentul european este limitat de Câmpia Siberiei, iar în vest de Urali se află Câmpia Rusă. Munții Urali se împart în: Uralii polari, cu aspect mijlociu, și Uralii subpolari, cu ghețari și altitudini maxime de 1.894 de metri. Uralii posedă bogății mari în zăcămintele minerale: minereuri de fier, cupru, mangan, bauxită, cărbuni și diamante.

Fluviul Ural – 2.534 km. Izvorăște din sudul munților Ural (Ural Tau) și se varsă în Marea Caspică prin două brațe. Trece prin Magnitogorsk, Orsk, Uralsk, Guriev.

⁵ G.K. Jukov, *Amintiri și reflecții*, Editura Militară, București, 1970, p. 461.

⁶ *Uzbekistan* – în Asia Centrală – 447.400 kmp. – centrul administrativ la Taskent. Orașe principale: Samarkand, Buhara, Fergana. 4.685.000 de locuitori în anul 1935. Mare producătoare de bumbac. În sud se întind culmile masivului Tian-San cu altitudini de 2.000-4.500 de metri. În centru un sector din deșertul Kizikun, în vest delta Amu-Dariei și marginea podișului Ustiurt. În nord-vest marea Aral.

⁷ *Istoria U.R.S.S. – epoca socialismului 1917-1957*, Editura Politică, București, 1958, p. 518.

⁸ *Karaganda* – în R.S.S. Kazahă. Bazin carbonifer circa 3 mii kmp. Rezerve importante de cărbuni superiori, 51,2 miliarde de tone până la 1.800 metri adâncime.

În bazinul carbonifer din regiunea Moscova, unde cărbunile era de calitate inferioară, în anul 1943 au fost extrase 14.000.000 de tone.¹

În anul 1943, numai regiunile răsăritene ale Uniunii Sovietice au livrat industriei aproape 2.500.000 de tone metale feroase, adică de trei ori mai mult decât dădea întreaga țară în anul 1940.²

În ceea ce privește țările mici și mijlocii aruncate în conflictul mondial, acestea așteptau să se producă un mic accident ca ele să se poată elibera și pacea să fie restaurată.

Referindu-se la una din aceste țări din Europa occidentală, Nicolae Cordoneanu a scris: „Se lasă liniștea asupra Olandei, o liniște grea, care se prăvălește ca o stâncă pe pieptul țării. Se vorbește în șoaptă, cu șoapta privirilor ridicate spre cer a rugă, plecate a taină grea de tristețe, sau sfredelind întunericul ce se scurge peste luminile Amsterdamului, iar mâinile se ridicau și ele a rugă, cădeau grele de deznădejde și din nou se ridicau încolăcite în încheștarea mută a mâniei. Să vină sfârșitul odată, fie el cât de cumplit; atunci vom afla, cel puțin, dacă vom învinge sau dacă vom pieri” și-a notat în jurnalul său micuța Anne Frank.³

România se afla și ea la răscrucea istoriei. În discursul rostit în Sala Tronului de la Palatul Regal, în fața șefilor misiunilor diplomatice din București,⁴ Regele Mihai I răspunzând urărilor făcute de nunțul apostolic Andrea Casulo, decanul corpului diplomatic, a declarat: „Ne-ați împărtășit, Excelență, speranța într-un an mai bun, într-un an care ne-ar aduce sfârșitul acestui război fără precedent în istorie, care pustiește omenirea și amenință cu prăbușirea valorilor sale morale și materiale. Unesc urările mele celor exprimate de Excelența Voastră și țin s-o asigur că nici odată o dorință n-a fost mai vie decât aceea ce o am de a vedea din nou pacea și armonia revenind printre oameni. Ar fi într-adevăr un an fericit dacă ne-ar putea aduce această binefacere, la care aspiră toate popoarele, o pace inspirată din credința în Dumnezeu, o pace întemeiată pe justiție, libertate și concordie.”⁵

Mareșalul Antonescu, prezent la recepție, a reacționat după aceea în mod violent, manifestând nemulțumirea față de caracterul defetist al discursului suveranului.⁶ Nemulțumirea a fost sporită de reproșurile pe care le-a primit de la Berlin, unde discursul Regelui Mihai I a fost comentat ca un act ce contravenea relațiilor germano-române.⁷

¹ Alexander Werth, *Op.cit.*, p.489.

² *Marea conflagrație a secolului XX – Al doilea război mondial*, Editura Politică, București, 1971, p. 237.

³ Nicolae Cordoneanu, *Olanda*, Editura Enciclopedică Română, București, 1973, p. 95.

⁴ La începutul anului 1943, *Bucureștiul avea un milion de locuitori* și aproape tot atâtea probleme care așteptau soluționarea. (Ioana Ursu și Ioan Lăcustă în „Magazin istoric” nr. 1, 1993, p. 78).

⁵ Alesandru Duțu, Mihai Retegan, Marian Ștefan, *România în al doilea război mondial*, în „Magazin istoric” nr. 7(292), iulie 1991, p. 19.

⁶ Marian Ștefan, *1943 – În România pericolul în sine există*, în „Magazin istoric” nr. 5(296), 1984, p. 12.

⁷ *Ibidem*.

Pace dorea nu numai România, ci majoritatea locuitorilor Terrei, și chiar țări care erau aliate Germaniei, dar Berlinul înțelegea pacea într-un anumit fel.

La sfârșitul anului 1942 și începutul anului 1943, Mihai Antonescu a intrat în legătură cu Renato Bova Scoppa¹, ambasadorul Italiei la București, pentru a-l determina pe Mussolini să preia inițiativa desprinderii simultane a României și Italiei de Pactul Tripartit. Mussolini n-a respins ideea, dar a cerut o amânare.²

Între timp, în ascuns sau chiar la vedere, au început să se ducă negocieri pentru oprirea războiului, mai ales prin intermediul țărilor neutre. Negocieri de acest gen au avut loc la Berna, Madrid, Stockholm, Lisabona, Ankara, dar mai ales în Cetatea Vaticanului,³ unde papă, în anul 1943, era excelența sa Pius al XII-lea, numele laic al acestuia fiind Eugenio Pacelli.⁴

Papa Pius al XII-lea

Istoricul Vaticanului – A. Graham – a atras atenția asupra unei note din jurnalul lui Joseph Goebbels, ministrul Propagandei Reichului, din martie 1943, din care reieșea că acesta primise o comunicare din partea „unei persoane de încredere” privind disponibilitatea Papei Pius al XII-lea de a începe tratative secrete cu Germania. Papa a încredințat această misiune unuia din cardinalii săi, sperând să obțină concesii considerabile din partea Germaniei în problema situației bisericii catolice din Reich. Partea germană la aceste tratative a fost

¹ Renato Bova Scoppa a fost ministru al Italiei la București între 11 iulie 1941 – 25 iulie 1943. După 25 iulie 1943 și-a declarat fidelitatea față de generalul Badoglio și a rămas la București ca reprezentant al acestuia.

² I. Ardeleanu, *Mihai Antonescu – convorbiri diplomatice*, în „Magazin istoric” nr. 5(314), mai 1943, p. 42.

³ *Cetatea Vaticanului* (Citta del Vaticano), stat cleric al bisericii catolice, situat în vestul Romei, pe malul drept al fluviului Tibru, pe colina cu același nume. Suprafața 0,44 kmp., populația în anul 1935 fiind de 994 locuitori, aparținând a 15 naționalități.

Limbile vorbite: italiana și latina. Micul stat clerical dispunea de o considerabilă bază economică, reprezentată prin mari investiții în întreprinderi din Italia și din alte țări.

Vaticanul era un loc important pentru turismul internațional.

Pe teritoriul Vaticanului se afla bazilica San Pietro (Sfântul Petru) împreună cu marea piață cu același nume și Palatul Vaticanului, vast ansamblul construit în etape, începând din secolul XIII.

Construcția Bazilicii San Pietro a fost începută de Donato Bramante (1444-1514) pe ruinele unei biserici din timpul împăratului Constantin cel Mare și a fost continuată de Rafael (Raffaello Sanzio 1483-1520), Michelangelo Buonarroti (1475-1564), cel care, așa cum a afirmat istoricul român Andrei Oțetea, a fost gloria sculpturii italiene din secolul 16 și al sculpturii din toate timpurile.

Vaticanul este reședința permanentă a papilor, începând din anul 1377. Statul papal s-a constituit în urma *Acordului de la Lateran* din anul 1929, încheiat între Papa Pius al XI-lea (numele laic Achille Ratti – 1922-1939) și primul ministru italian Benito Mussolini.

⁴ *Pius al XII-lea* (numele laic Eugenio Pacelli) – 1876-1957 – originar dintr-o familie de aristocrați bancheri din Roma, care aveau legături cu Vaticanul. În anul 1901 și-a început cariera clericală în Secretariatul de stat al Sf. Scaun. Intre 1917-1921 a fost nunțiu apostolic în Bavaria, apoi între 1921-1929 este numit la Berlin. În anul 1929 a fost avansat cardinal și un an mai târziu a devenit secretar de stat al Papei Pius al XI-lea, căruia i-a succedat ca suveran pontifical și a funcționat ca papă între anii 1939-1958.

reprezentată de către hauptsturmführerul SS Waldemar Mayer din cadrul Departamentului al VI-lea al RSHA (Serviciul Central de Securitate al Reichului – Reichssicherheitshauptamt).

În ceea ce privește Vaticanul, acesta a fost reprezentat la tratative de episcopul Alois Hudal.

Graham explică astfel aceste contacte: „Acești oameni au prevăzut prăbușirea lui Hitler și a regimului său și au dorit să asigure un nou curs politic și militar Germaniei. Ei tindeau spre o asemenea schimbare a politicii care să permită crearea unui front comun între anglo-nord-americani și național-socialiștii germani împotriva sovietelor”.

În acest sens, la 17 martie 1943, Goebbels a notat în jurnalul său: „Papa ne este mult mai apropiat decât se crede de obicei. El ne poate fi de mare folos într-o anumită împrejurare.”¹

O deosebită apreciere a avut Papa Pius al XII-lea despre generalissimul spaniol Francisco Franco, despre care a spus, conform celor scrise de Giuseppe Castellanos că „Franco este fiul favorit al Sfântului Scaun și cel mai iubit dintre șefii de state”.

Aceasta era situația politică și militară în prima lună a anului 1943, atunci când aliații se simțeau siguri pe ceea ce întreprinseseră până atunci.

În virtutea acestei situații, Aliații hotărâseră să nu accepte nici un fel de tratative cu inamicii lor și să le ceară acestora numai capitularea necondiționată.

¹ Lev Bezimenski, *Enigme descifrate ale celui de al treilea Reich*, Editura Politică, București, 1988, p.p. 244-245.

Capitol II

Casablanca și conferințele aliate din primele luni ale anului 1943

Încheierea cu succes a operațiunii Torch (Torța – Făclia) a făcut deosebit de actuală o conferință la nivel înalt, unde să se discute viitoarea strategie aliată, mai ales că Stalin solicita insistent deschiderea celui de al doilea front în Europa și totodată continuarea furnizării de ajutoare occidentale, pe ruta nordică, prin Oceanul Arctic.

PREGĂTIRI PENTRU O CONFERINȚĂ ALIATĂ LA NIVEL ÎNALT

La 14 noiembrie 1942, președintele Statelor Unite ale Americii, Franklin Delano Roosevelt, i-a propus primului ministru britanic, Winston Churchill, ca imediat după ce operațiunile din nordul și vestul Africii se vor termina, o delegație anglo-nord-americană să se deplaseze la Moscova, unde să discute cu sovieticii o serie de probleme de ordin militar și economic care interesau ambele părți.

Churchill, care s-a arătat destul de reținut față de relațiile cu Uniunea Sovietică, i-a trimis lui Roosevelt, la 26 noiembrie 1942, următoarea scrisoare: „Cred că pot spune dinainte care va fi părerea sovieticilor. Ei ne vor spune nouă și dumneavoastră câte divizii germane veți imobiliza în vara anului 1943? Câte ați imobilizat în anul 1942? Cu siguranță că vor cere deschiderea unui al doilea front puternic în anul 1943, printr-o invazie masivă a continentului, fie dinspre vest, fie dinspre sud, fie din ambele direcții. Acest gen de argumente, pe care le-am auzit din plin, la Moscova, trebuie să fie examinat fie de factorii principali, fie de autoritățile marinei militare și de transport, care vor trebui neapărat să fie prezente. Va fi foarte greu să ne lipsim de toți șefii noștri de stat major, pe o perioadă atât de îndelungată.

Stalin mi-a vorbit la Moscova, în sensul că ar fi gata să vină să se întâlnească cu dumneavoastră și cu mine undeva în cursul iernii și a menționat Islanda. A făcut observația că Anglia nu se află la o distanță mai mare și că ar fi un loc mai confortabil. El nici nu a acceptat, nici nu a respins ideea. În același timp, în afară de condițiile climaterice, ar fi multe de spus în favoarea unei conferințe atlantice, care să aibă loc în Islanda. Navele noastre s-ar putea afla împreună în Halfjord, iar noi am pune la dispoziția lui Stalin o navă corespunzătoare, care să arboreze pavilionul sovietic. El mi-a vorbit cu oarecare însuflețire despre dorința sa de a veni cu avionul și despre încrederea lui în aparatele de zbor rusești. Numai la o întâlnire între factorii principali se vor putea obține rezultate reale. Ce-ar fi să-i propunem o întâlnire în ianuarie? Până atunci Africa va fi curățată, iar marea bătălie din sudul Rusiei decisă.

Aș putea adăuga faptul că, dacă voi putea vreodată să vă conving să veniți în Islanda, nu voi avea liniște dacă nu aruncați un ochi și în locșorul acesta, înainte de reîntoarcerea în țară.”¹

Nu după mult timp, la 2 decembrie, Roosevelt a fost de acord cu propunerea lui Churchill referitoare la o întâlnire în trei cu participarea conducătorilor de stat din Marea Britanie, Statele Unite ale Americii și Uniunea Sovietică.

„Aș dori – a precizat Roosevelt – ca fiecare dintre noi să fie însoțit de un grup foarte restrâns, format din principalii șefi de stat major ai armatei, aviației și marinei militare. Eu i-aș aduce pe Harry Hopkins și pe Averell Harriman, și pe nici un reprezentant al Departamentului de Stat, deși cred că ar trebui să ajungem la niște aranjamente provizorii, care să fie adoptate în cazul prăbușirii Germaniei. Aș dori ca această conferință să aibă loc în jurul datei de 15 ianuarie sau la puțin timp după aceea. Tunisia și Bizerta vor fi curățate atunci, iar armata lui Rommel lichidată, înainte de începerea conferinței.

În ceea ce privește locul, Islanda și Alaska sunt imposibile pentru mine în această parte a anului și cred că situația este aceeași și în privința lui Stalin.

Aș prefera un loc sigur, la sud de Alger, la Khartoum sau pe aproape. Nu-mi plac fântării. Cred că această conferință trebuie să fie foarte secretă și că presa trebuie să fie exclusă. Mă întreb dacă este recomandabil ca Marshall și alții să meargă în Anglia înainte de conferință, pentru că nu vreau să-i dau impresia lui Stalin că noi punem la punct totul între noi, înainte de a ne întâlni cu el ...

Cred că dumneavoastră și cu mine ne înțelegem atât de bine, încât nu ne sunt necesare întâlniri prealabile, iar când va veni momentul vom putea pune lucrurile la punct de pe o zi pe alta. Militarii noștri se vor afla, de asemenea, într-o colaborare strânsă și permanentă de acum înainte.

Cred că această conferință ar putea prea bine să aibă drept rezultat doborârea Germaniei mai devreme decât am bănuț. După cum știți, Stalin a fost de acord cu ținerea la Moscova a unor conferințe pur militare, iar eu i-am trimis astăzi un mesaj în care îl îndemn să se întâlnească cu dumneavoastră și cu mine.

Prefer o oază confortabilă pontonului de la Tilsit.”²

S-a convenit apoi repede ca Africa să fie locul de întâlnire a conducătorilor celor trei mari state aliate. S-a propus ca întâlnirea să se desfășoare între 14 și 23 ianuarie 1943, la Anfa, în apropiere de Casablanca.³ La începutul lunii

¹ Corneliu Bogdan, *1939-1945 – Corespondență secretă Casa Albă – Downing Street 10*, în „Magazin istoric” nr. 9(246), septembrie 1987, p.p. 42-43.

² *Ibidem*, p. 43.

³ Jacques de Launay, *Mari decizii ale celui de al doilea război mondial*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1988, vol. II, p. 38.

Casablanca (Ed Dar El Beida), oraș în Maroc, în vestul acestei țări, port la Oceanul Atlantic, situat la 33°39' latitudine nordică și 7°35' longitudine vestică. Construit în apropierea vechii factorii feniciene Anfa, orașul a fost la început un mic târgușor. Ocupată de francezi după conferința de la Algesiras din anul 1906, Casablanca a devenit o puternică bază militară și un important centru financiar, comercial și industrial.

decembrie 1942, atunci când ofensiva sovietică de pe Volga și de la Don se afla în plină desfășurare, Franklin Delano Roosevelt i s-a adresat lui Stalin, propunându-i ca loc de întâlnire Africa.

La 6 decembrie 1942, conducătorul statului sovietic, în mesajul adresat președintelui Roosevelt a ținut să arate următoarele: „În prezent situația este atât de încordată, încât nu pot pleca nici măcar pentru o singură zi.”¹

În urma acestui răspuns dat de Stalin, Roosevelt a propus să se amâne întâlnirea pentru data de 1 martie, dar și de această dată Stalin a răspuns că „treburile frontului nu-i permit cu nici un chip”² orice deplasare.

În locul reglementării problemelor fronturilor și a diferendelor ce se iscaseră între Aliați, Stalin a recomandat metoda corespondenței, în locul întâlnirilor personale și a conferințelor.³

După cum i-a mărturisit chiar Roosevelt lui Churchill, care nu era deloc dispus să se vadă cu aliatul său din răsărit, s-a hotărât ca întâlnirea să aibă totuși loc, pentru că președintele nord-american voia să scape de opoziția ce făcea presiuni asupra lui în probleme interne. În afară de asta, Roosevelt dorea să-și ofere un week-end agreabil.⁴

În ceea ce privește locul unde urma să se desfășoare conferința, nu se cunosc motivele care i-au determinat pe Roosevelt și Churchill să aleagă orașul marocan Casablanca.⁵

„Poate că cei doi oameni de stat – a scris generalul nord-american Eisenhower – s-au oprit asupra orașului marocan, în speranța că-l vor convinge pe Stalin să vină și el până acolo pentru a participa la discuții. Poate că președintele nord-american și primul ministru britanic au văzut anumite avantaje de ordin psihologic în faptul că întâlnirea se desfășura într-o localitate atât de recent ocupată de forțele aliate. Nouă, la vremea aceea, treaba ni s-a părut destul de riscantă; nu numai că bombardierele inamice pătrundeau din când în când în spațiul aerian al portului marocan, dar, în rândul populației existau multe elemente potrivnice aliaților, printre care și un număr de fanatici în stare să se angajeze în tot soiul de acțiuni extremiste.

Pregătirile pentru conferință au solicitat din partea noastră o grijă vecină cu neliniștea și o imensă cantitate de muncă, consacrată în bună parte păstrării secretului”⁶ legat de locul conferinței.

Rațiuni de ordin economic și politic au impus realizarea unui mare port în ciuda dificultăților naturale reprezentate prin lipsa adăpostului și a unei hule puternice. Portul a fost construit între anii 1913-1934, având o suprafață de 160 ha, fiind protejat prin digul *Delure* în lungime de 2,6 km. (Sterie Ciulache, Nicolae Vasenciuc, Ion Lețea, *Porturile lumii*, 1969, p. 99)

¹ I.M. Maiski, *Amintirile unui ambasador sovietic*, Editura Politică, București, 1967, p. 363.

² *Ibidem*.

³ *Ibidem*.

⁴ Centrul european de cercetări istorice Veneția, *Antonescu, mareșalul României și războaiele de reîntregire*, sub coordonarea lui Iosif Constantin Drăgan, Veneția, 1991, p. 306.

⁵ Dwight D. Eisenhower, *Cruciadă în Europa*, Editura Politică, București, 1975, p. 200.

⁶ *Ibidem*.

În adevăr, Roosevelt a cerut un secret total în legătură cu organizarea conferinței, iar Churchill fiind de acord cu această prudență, a stabilit numele sub care se va călători la Casablanca și sub care va apărea în comunicările confidentiale privind conferința. El l-a întrebat pe Roosevelt dacă este bine ca generalul francez Charles de Gaulle să vină la Washington într-o vizită proiectată mai demult, înainte de întâlnirea de la Casablanca.¹

În ziua de 2 ianuarie 1943, Roosevelt i-a răspuns lui Churchill în legătură cu venirea lui Charles de Gaulle la Washington: „Cred cu toată sinceritatea că De Gaulle va fi mai fericit dacă își va amâna vizita până după conferința de la Casablanca.”²

Apoi, Roosevelt i-a propus lui Churchill să fie de acord ca Averell Harriman, care se găsea atunci la Londra, să călătorească împreună cu primul ministru britanic la Casablanca. Churchill nu numai că a fost de acord, dar i-a comunicat lui Roosevelt că este încântat să-l aducă la Casablanca pe Averell Harriman și să-l și folosească drept acoperirea propriei sale călătorii. Astfel, călătoria lui Churchill la Casablanca a fost anunțată, sub numele de Harriman. Consilierul prezidențial nord-american urma să facă o călătorie în Africa pentru a efectua o inspecția în Algeria.

Cu toate acestea, Churchill a sacrificat rațiunile de securitate și promisiunea făcută lui Roosevelt de a păstra un secret absolut asupra deplasării, din apropiere de Oxford, cu farurile aprinse și cu sirenele urlând, ceva ce numai primul ministru englez putea trece cu vederea în vremuri de camuflaj.³

Ambele mari personalități (Roosevelt și Churchill) au putut ajunge în bune condiții la Casablanca și conferința a putut fi deschisă la data convenită.

ÎNTÂLNIREA DE LA CASABLANCA DINTRE PREȘEDINTELE STATELOR UNITE ALE AMERICII, FRANKLIN DELANO ROOSEVELT ȘI PRIMUL MINISTRU BRITANIC WINSTON CHURCHILL

Întâlnirea dintre Franklin Delano Roosevelt, președintele Statelor Unite ale Americii, și Winston Churchill, primul ministru al Marii Britanii, a început în seara de joi 14 ianuarie 1943, în cel mai mare secret și sub cele mai secrete măsuri de pază, într-o suburbie a orașului marocan Casablanca, într-o oază de palmieri din vecinătatea Oceanului Atlantic. Pentru această

Franklin Delano Roosevelt și Winston Churchill la conferința de la Casablanca

¹ Corneliu Bogdan, *Op.cit.*, în „Magazin istoric” nr. 10(247), octombrie 1987, p. 56.

² *Ibidem*, p. 56.

³ *Ibidem*, p.p. 56-57.

întâlnire, autoritățile nord-americane rechiziționaseră Hotelul Anfa și vilele înconjurătoare. Întreaga zonă a fost împrejmuțată cu sârmă ghimpată, cu soldați făcând de gardă 24 de ore din 24 și tunuri de alarmă, în timp ce pe deasupra zburau neconținut avioane de luptă.¹

În Germania când s-a aflat despre organizarea conferinței de la Casablanca, generalul Erwin Lahousen, unul din colaboratorii lui Wilhelm Canaris de la Abwehr, a primit dispoziții clare de la mareșalul Wilhelm Keitel să pună la cale uciderea celor doi conducători aliați (Roosevelt și Churchill). Ordinul n-a putut fi executat din lipsă de timp necesar pregătirii unei astfel de acțiuni.²

Trebuie totodată menționat faptul că măsurile de pază luate de Aliați au fost extrem de severe, iar cei care au răspuns de securitatea participanților la conferință au trăit clipe vecine cu nebunia, atunci când constatau prezența avioanelor inamice în zonă. Cei care asigurau paza zonei conferinței erau militari dotați cu arme automate și care aveau multe ore de antrenament la activ în lupta antiteroristă.

Pe lângă sârma ghimpată cu care era înconjurată zona conferinței, au mai fost montate tunuri, permanent în stare de alarmă, atât împotriva avioanelor, cât și împotriva unui eventual atac ce s-ar fi declanșat din largul Oceanului Atlantic. S-au dat de asemenea ordine stricte ca aviația de vânatoare și de recunoaștere aliată să zboare permanent în spațiul aerian marocan.

Roosevelt și Churchill au fost însoțiți la conferința de la Casablanca de numeroși experți și de principalii lor colaboratori. Alături de Roosevelt s-au aflat: Harry Hopkins, Robert Murphy și pentru scurtă vreme generalul Dwight David Eisenhower, iar alături de Churchill au luat loc: Harold Mac Millan și generalul Harold George Alexander.

Conferința de la Casablanca a început într-un moment favorabil pentru Aliați, când, în răsărit, Armata Roșie se afla în plină ofensivă, bătălia Stalingradului era aproape sfârșită, iar în Africa de vest și de nord operațiunea *Torch* fusese o reușită.

În linii mari, convorbirile de la Casablanca au urmat scenariul pregătit la Londra. Robert Murphy a notat următoarele referitor la discuțiile din orașul marocan: „Compromisul a fost adoptat. El a fost merit să-i convingă pe americanii reticenți de a accepta strategia care i-a imobilizat mai mult de doi ani să lupte în această tradițională sferă de influență britanică.”³

Conferința de la Casablanca a stabilit noua strategie a forțelor aliate pe teatrele de operațiuni.⁴ S-a discutat despre bătălia Atlanticului, despre

¹ Eugen Preda, *Comentariu la memoriile generalului Dwight David Eisenhower*, în „Magazin istoric” nr. 2(83), februarie 1974, p. 78.

² Gh. Buzatu, *Războiul secret*, Editura Junimea, Iași, 1973, p. 235.

³ Eugen Preda, *Op.cit.*, p. 78.

⁴ Colonel dr. Nicolae Ciobanu, *1942-1943; Mediterana de la Torch la Husky*, în „Revista de istorie militară” nr. 4(15), anul 1992, p. 33.

bombardamentele aeriene asupra Germaniei.¹ Au fost trecute în revistă toate teatrele de operațiuni, unul după altul.

„În cursul dezbaterilor – a relatat generalul nord-american Eisenhower – o serie de ofițeri britanici și americani din toate categoriile de forțe armate au fost convocați în calitate de martori-experti. Eu am petrecut o zi întregă la conferință, după un zbor în care, pe neașteptate, am trecut prin unele peripecții, datorită defectării a două motoare ale avionului. Din ordinul pilotului, căpitanul Jock Reedy, am parcurs ultimele cincizeci de mile ale voiajului stând în picioare cu toții în dreptul ușilor, echipați cu parașute și gata să sărim dintr-o clipă în alta. Din fericire pentru mine, care aveam un genunchi cam beteag de pe urma fotbalului, nu a trebuit să recurgem la această metodă de aterizare ...

Am înfățișat celor prezenți condițiile care ne siliseră să suspendăm ofensiva în nordul Tunisiei și le-am vorbit despre eforturile pe care le depuneam pentru a aduce Corpul 2 armată în regiunea Tebessa. Am arătat că dacă întregul corp va reuși să ocupe acolo și să păstreze pozițiile stabilite și dacă inamicul va continua să nu se miște, vom putea, mai târziu, să înaintăm spre Gabes sau Sfax, fără a fi siguri că așa se va întâmpla. Considerăm o astfel de operație ca foarte indicată, cu condiția să fie posibilă și să ne concentrăm forțele cât mai repede cu putință, dar principala preocupare era și avea să rămână apărarea flancului nostru drept, prea expus.

La acest punct, generalul Alexander m-a întrerupt pentru a spune că putem renunța la proiectul de ofensivă, întrucât forțele britanice vor ocupa curând Tripoli² și dacă portul era cât de cât utilizabil, Armata a 8-a britanică va ajunge la frontiera de sud a Tunisiei în prima săptămână a lunii martie.

Era o veste strașnică.

Am avut convorbiri îndelungate cu generalul Marshall, cu primul ministru englez Churchill și cu alte personalități. În primele ore ale serii, președintele Roosevelt mi-a comunicat că dorește o întrevedere între patru ochi. A fost una din cele câteva convorbiri intime și cu caracter particular pe care le-am avut cu el în timpul războiului.

Am pus optimismul și buna lui dispoziție care ajungea până la voioșie, pe seama atmosferei aventuroase în care se scâldea expediția întreprinsă la Casablanca. Reușind să se despovăreze pentru câteva zile de multe din îndatoririle impuse de conducerea statului, Roosevelt avea aerul că plutea în al nouălea cer de bucurie că o tulise de la Washington și că participa la o conferință istorică ținută pe un teritoriu care cu numai două luni în urmă fusese câmp de bătălie.

¹ Jacques de Launay, *Op.cit.*, vol. II, p. 38.

² *Tripoli* (Tarabulus al Gharb) – capitala Libiei, situat pe țărmul stâncos al Mării Mediterane, în nord-vestul țării, port, nod de comunicații, dispunând de aeroport. Fundat în secolele 8-7 înainte de Christos de fenicieni. Cucerit apoi de cartaginezi și de romani (numit atunci OEA). Au venit vandalii, după care a fost stăpânit succesiv de bizantini, arabi (din anul 643) și de turci (din anul 1551). În anul 1911 a fost ocupat de italieni. În anul 1951 a devenit capitala Libiei libere.

Fără a trece sub tăcere gravitatea problemelor militare care mai stăteau încă în fața aliaților, cele spuse de el se referau în mare parte la viitorul îndepărtat, la sarcinile postbelice, printre care și repartizarea coloniilor și teritoriilor.

Președintele s-a oprit îndelung asupra perspectivei ca Franța să-și recâștige vechea sa poziție de forță și prestigiu în Europa, fiind foarte pesimist în această privință. Drept urmare, îl preocupă găsirea unor metode de a controla anumite puncte strategice din imperiul colonial francez, pe care după părerea lui metropola nu mai avea șanse să-l păstreze.

Îl interesau în mod special impresiile mele despre personalitățile franceze cele mai proeminente, mai ales Boisson, Giraud, De Gaulle și Flandin¹ (pe acesta din urmă nu-l cunoșteam).²

Conferința de la Casablanca, sub codificarea *Symbol*, de o mare importanță strategică în desfășurarea ulterioară a celui de al doilea război mondial, a luat în discuție următoarele probleme:

- Reorganizarea trupelor aliate din Africa de Nord, prin crearea unui singur comandament suprem, Armata a 8-a britanică urmând să treacă sub ordinele generalului Eisenhower;
- Crearea Grupului 18 armate aliate, comandat de generalul Sir Harold Alexander, în care intrau mari unități aparținând celor trei națiuni care luptau în spațiul mediteranean: Statele Unite ale Americii, Marea Britanie și Franța;
- Trecerea la acțiuni ofensive și izgonirea trupelor Axei din nordul Africii;
- Pregătirea operației Husky de debarcare în insula Sicilia;
- Calendarul viitoarelor operații strategice ale Aliaților în Europa și în zona Oceanului Pacific;
- Principiul capitulării necondiționate a Germaniei, Italiei și Japoniei;
- O serie de idei privind organizarea postbelică a lumii, inclusiv înțelegeri privind zonele de responsabilitate anglo-americane.³

La conferința de la Casablanca s-a început cu discutarea situației din Africa de Nord, unde se desfășurau operațiuni militare ce amenințau zonele din sudul Europei: insulele Dodecanez, Grecia și insulele Creta, Sardinia și Sicilia, aceasta din urmă se preconiza să fie prima capturată,⁴ după terminarea operațiunilor din Africa de Nord.

În vederea înfrângerii definitive a forțelor Axei din Africa de Nord, comandamentul Aliat a hotărât ca Armata a 8-a britanică să înainteze în Libia.

„Am trecut amănunțit în revistă evenimentele politice și militare din ultimele zece săptămâni – a relatat generalul Eisenhower în urma convorbirii avute cu președintele Roosevelt – succesele noastre provocându-i o vădită și

¹ Pierre Etienne Flandin, om politic francez, a fost prim-ministru al Franței între 8 noiembrie 1934 – 31 mai 1935.

² Dwight D. Eisenhower, *Op.cit.*, p.p. 201-202.

³ Cristian Popișteanu, *De Gaulle – Churchill, un duel secret*, în „Magazin istoric” nr. 1(214), ianuarie 1985, p. 78.

⁴ Eugen Preda, *Op.cit.*, p. 78.

sinceră satisfacție. Când i-am prezentat însă posibilitatea de a suferi unele înfrângeri în cursul iernii, m-a lăsat să înțeleg, prin atitudinea lui, că vedeam lucrurile prea în negru. Ne dădeam seama amândoi că trupele Axei în Africa nu vor fi în stare să reziste la nesfârșit cleștelui în care le strângeau forțele generalului Sir Harold Alexander în Libia și cele nord-americane în Tunisia; după părerea mea însă președintele Roosevelt anticipa o prăbușire finală a inamicului – în Africa – cu multe săptămâni prea devreme. La insistențele lui, de a fixa o dată, am bâiguit până la urmă cel mai miraculos pronostic pe care l-am făcut în cursul războiului – 15 mai. Ceva mai târziu, când i-am povestit și lui Alexander asta, generalul englez a zâmbit, spunându-mi că, punându-i-se aceeași întrebare în timpul conferinței, el a răspuns: 30 mai.”¹

După terminarea operațiunii din Tunisia, urma să fie pusă în aplicare acțiunea de ocupare a Siciliei – planul *Husky* - și eventual debarcarea în Italia de sud, precum și intensificarea bombardamentelor aeriene asupra teritoriilor europene controlate de puterile Axei. S-a convenit să fie executate bombardamente atât de zi, cât și de noapte.

Referitor la aceste bombardamente, Churchill avea să declare mai târziu în Camera Comunelor: „Germania va fi supusă unei încercări cum nici-o țară nu a cunoscut-o sub raportul continuității, gravității și amploarei.”²

La Casablanca s-a optat în favoarea debarcării în Sicilia, din două motive: în primul rând imensul avantaj imediat al deschiderii rutelor maritime în Marea Mediterană; în al doilea rând s-a contat pe faptul că suprafața relativ mică a insulei nu avea să reclame din partea Aliaților efective excesiv de numeroase, chiar dacă inamicul ar fi trecut la o contraofensivă pe scară mare.³ În plus, debarcarea în Sicilia pune la dispoziția Aliaților noi baze aeriene.

„În baza principiilor strategiei periferice – a scris istoricul Jacques de Launay – Churchill a pledat în favoarea debarcării în Sicilia, apoi în Italia și pentru amânarea în august 1943 a unei operațiuni masive în vestul Europei, pe care o doreau nord-americani. A fost vorba, evident, de o viclenie diplomatică; Churchill voia să amâne cât mai mult operațiunea Round Up (devenită mai târziu Overlord). El a dorit mai întâi să câștige bătălia Atlanticului și să slăbească și mai mult Germania prin bombardamentele aeriene. Șefii statelor majore englez și nord-american au discutat destul de aprins în legătură cu aceste probleme, însă Churchill a avut câștig de cauză pentru ultima dată, căci de acum a fost limpede că Anglia nu va fi capabilă să înfrângă Germania cu propriile mijloace.”⁴

În continuarea discuțiilor de la Casablanca, Roosevelt și Churchill au decis să fie luate măsuri mai eficiente pentru asigurarea unui flux continuu al aprovizionării Uniunii Sovietice cu materiale de război, echipament și alimente.

¹ Dwight D. Eisenhower, *Op.cit.*, p. 202.

² William Manchester, *Armele lui Krupp*, Editura Politică, București, 1973, p. 571.

³ Dwight D. Eisenhower, *Op.cit.*, p. 231.

⁴ Jacques de Launay, *Op.cit.*, vol. II, p. 38.

Pe această temă cei doi lideri au discutat despre asigurarea securității convoaielor maritime către Uniunea Sovietică pe calea din Oceanul Înghețat de Nord.

Invocând pierderile grele în nave, ca și operațiunile ofensive din zona Mării Mediterane care necesitau un număr sporit de nave, Roosevelt și Churchill și-au rezervat dreptul de a întrerupe temporar transporturile către Uniunea Sovietică, pe ruta nordică a Oceanului Înghețat. O asemenea situație se știa că va crea nemulțumiri la Moscova.

Roosevelt a fost de acord cu măsura propusă, dar într-un mod caracteristic stilului lui de muncă, a opinat ca Uniunea Sovietică să nu fie încă informată despre această decizie.¹

Cei doi mari conducători aliați au discutat și despre livrările de armament ale Statelor Unite ale Americii către Marea Britanie, în special avioane de recunoaștere, de vânătoare și de bombardament.

Un punct important pe ordinea de zi a conferinței de la Casablanca a fost accelerarea pregătirilor pentru realizarea debarcării în Europa, prin traversarea Canalului Mânecii, în anul 1943, în cazul în care puterea Germaniei în Franța va cădea, fie în urma retragerii trupelor ei, fie din cauza unei prăbușiri interne.² În caz contrar urma să se realizeze o debarcare masivă în anul 1944.³

Ca o compensare a acestei amânări, Eden și Roosevelt au acceptat revendicarea sovietică asupra Basarabiei.⁴ Președintele Statelor Unite ale Americii s-a exprimat astfel față de un colaborator al său apropiat: „Știu cum să vorbesc cu Stalin. El este doar un alt om practic.”⁵

La Casablanca, s-a decis înființarea unui cartier general al grupului de armate aparținând Statelor Unite ale Americii, Marii Britanii și Franței libere. În acest grup a fost inclusă și Armata a 8-a britanică, care lupta în Libia.

Comandant suprem al noului grup de armate aliate a fost numit generalul nord-american Dwight David Eisenhower. Locțiitor al lui Eisenhower a devenit generalul englez Sir Harold George Alexander. Amiralul Sir Andrew Cunningham a rămas comandant al marinei militare, iar mareșalul aerului Sir Arthur W. Tedder a fost numit în fruntea forțelor aeriene. S-a prevăzut ca această schemă de organizare să intre în funcțiune la începutul lunii februarie 1943.⁶

Printre ultimele chestiuni discutate la Casablanca s-a aflat cea legată de războiul din zona Oceanului Pacific și încheierea lui cât mai grabnică. Churchill și Roosevelt au convenit ca după terminarea operațiunilor în Europa, să fie invitată Uniunea Sovietică să declare război Japoniei.

¹ Corneliu Bogdan, *Op.cit.*, p. 58.

² Eugen Preda, *Op.cit.*, p.p. 78-79.

³ Petre Bărbulescu, Ionel Cloșcă, *Repere de cronologie internațională 1914-1945*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1982, p. 329.

⁴ Paul D. Quinian, *Ciash over Romania: British and American Policies Towards Romania – 1938-1947*, p. 84.

⁵ *Ibidem.*

⁶ Dwight D. Eisenhower, *Op.cit.*, p. 204.

A mai existat un subiect căruia cei doi șefi de guverne i-au acordat o mare importanță și o mare parte din timpul lor și anume colaborarea între generalii francezi Charles de Gaulle și Henry Giraud.¹ Acesta din urmă era comandantul șef civil și militar din Africa de Nord, în timp ce generalul Charles de Gaulle își avea sediul la Londra.

Statele Unite ale Americii îl sprijineau pe generalul Henry Giraud, în vreme ce Marea Britanie acordase întreaga sa încredere generalului Charles de Gaulle.

După numirea generalului Henry Giraud ca Înalt Comisar și comandant șef al forțelor civile și militare din Africa franceză, precum și amânarea de către Casa Albă a vizitei generalului francez Charles de Gaulle în Statele Unite ale Americii către sfârșitul anului 1943, Franklin Delano Roosevelt a rămas preocupat să găsească mijloacele de a-și asuma controlul anumitor puncte strategice din imperiul francez, pe care Franța nu părea a fi în stare să le apere. Președintele Statelor Unite ale Americii a considerat necesar să ia această inițiativă. El i-a propus lui Churchill ca el (Roosevelt) să-l aducă la Casablanca pe generalul Henry Giraud, iar Churchill să-l aducă în același loc pe generalul Charles de Gaulle.²

În adevăr, generalul Henry Giraud a sosit la Casablanca la 17 ianuarie 1943 și, în aceeași după amiază, a avut o întrevedere cu Churchill. De Gaulle a refuzat politicos să vină în orașul marocan de pe coasta Atlanticului. Roosevelt a considerat refuzul lui De Gaulle ca un afront personal.³

Tot în seara de 17 ianuarie, Henry Giraud i-a făcut o vizită președintelui Roosevelt. În memoriile sale, Giraud a scris următoarele: „La un moment dat a intrat Churchill. Și-a aruncat pălăria pe canapea și bodogănind a declarat că generalul De Gaulle îi face greutăți, invocând tot felul de pretexte ca să nu vină.

În această situație – a continuat Churchill – el va telegrafia la Londra, precizând că nu acceptă o asemenea atitudine și că generalul De Gaulle trebuie să aleagă între venirea sa aici și subsidiile pe care trezoreria engleză le acordă Comitetului Național Francez. Dacă refuză să vină la Casablanca, acordul inițial încheiat în anul 1940 între el și guvernul Majestății Sale va fi anulat.

Roosevelt a aprobat atitudinea lui Churchill.

Ca urmare, în urma ultimatumului primului ministru britanic, mult atenuat de Anthony Eden și de cabinetul de la Londra, generalul De Gaulle a fost determinat să se deplaseze la Casablanca pentru a lua cunoștință de sugestiile ce îi vor fi făcute.”⁴

În ziua de 22 ianuarie 1943, la ora 11 dimineața, avionul cu care călătorea generalul Charles de Gaulle a aterizat pe aeroportul Fédala. Generalul francez care a coborât era foarte prost dispus.⁵

¹ Cristian Popișteanu, *Op.cit.*, p. 47.

² *Ibidem*, p. 47.

³ *Ibidem*, p.p. 47-48.

⁴ *Ibidem*, p. 48.

⁵ *Ibidem*, p. 48.